

Tēzes virsraksts: Par morālā kaitējuma atlīdzināšanu

Tēze: Tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu civiltiesībās reglamentē Civillikuma 1635.pants, kura otrā daļa paredz, ka atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu nosaka tiesa pēc sava ieskata, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas. Tādējādi, lai morālā kaitējuma atlīdzinājums būtu uzskatāms par atbilstīgu, tam ir jābūt samērojamam ar nodarīto kaitējumu, proti, jo nopietnāks kaitējums, jo ievērojamākam jābūt atlīdzinājumam. Morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanā nozīme ir arī atlīdzinājuma funkcijai. Proti, atlīdzinājumam ne tikai jāsniedz gandarījums personai, kuras tiesības tikušas aizskartas, bet arī jāattur vainojamā persona no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē. Tādējādi atlīdzinājums nedrīkst būt nesamērīgi mazs.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Civillietu departamenta

2011.gada 26.janvāra

S P R I E D U M S

Lietā Nr. SKC-40/2011

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore I.Garda

senatore referente S.Lodziņa

senators K.Torgāns,

piedaloties prasītājam L.G., kurš pārstāvēja arī prasītāju R.G., un atbildētāja A.F. pārstāvei zvērinātai advokātei A.Kokalei,

izskatīja atklātā tiesas sēdē civillietu sakarā ar A.F. pārstāves zvērinātas advokātes Aijas Kokales kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009.gada 8.jūlija spriedumu R.G. un L.G. prasībā pret A.F. par zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu.

A p r a k s t o š ā d a ļ a

R.G. pieder dzīvokļa īpašums Nr.8 daudzdzīvokļu mājā Ventspilī, [...] ielā 34, kurā dzīvo viņa tēvs L.G.

Saskaņā ar 2004.gada 12.februārī noslēgto pirkuma līgumu dzīvokļa īpašums Nr.11 Ventspilī, [...] ielā 34, kas atrodas virs dzīvokļa Nr.8, pieder A.F..

R.G. un L.G. 2006.gada 14.novembrī cēluši prasību pret A.F. par zaudējumu un

morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu, norādot, ka kopš atbildētāja ievietošanās dzīvoklī, regulāri tiek appludināts dzīvoklis Nr.8. Tā, 2004.gada 20.maijā salieta vannas istaba un virtuve, 2004.gada 9.jūlijā un 2006.gada 12.septembrī salieta virtuve, bet 2006.gada 9.oktobrī appludināts viss dzīvoklis – vannas istaba, tualete, koridors, virtuve un divas istabas.

Saskaņā ar sertificēta speciālista E.G. 2006.gada 11.oktobrī sastādīto tāmi, dzīvokļa remontam nepieciešami Ls 1339,82, ko R.G. lūdzis piedzīt no atbildētāja.

Morālā kaitējuma atlīdzībai L.G. lūdzis piedzīt Ls 2000, norādot, ka atbildētājs regulāri pārkāpj sabiedrisko kārtību un mājas koplietošanas noteikumus, - savā dzīvoklī nakts laikā ar draugiem un draudzenēm kopīgi lieto alkoholu, klausās ļoti skaļu mūziku, tādējādi traucējot naktsmieru, līdz ar ko regulāri tiek saukta policija. 2006.gada 23.jūnijā atbildētājs sava dzīvokļa balkonā izraisījis ugunsgrēku.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1635., 1770., 1779.pantu un likuma „Par dzīvokļa īpašumu” 15.pantu.

2007.gada 27.novembrī iesniegti prasības papildinājumi, kuros norādīts, ka 2007.gada 25.februārī un 28.jūnijā notika kārtējā dzīvokļa appludināšana.

Ar Ventspils tiesas 2009.gada 10.februāra spriedumu prasība apmierināta daļēji, piedzenot no atbildētāja R.G. labā zaudējumus Ls 1259,33 un L.G. labā morālā kaitējuma atlīdzībai Ls 1000, kā arī tiesāšanās izdevumus Ls 655,63.

Izskatījusi lietu sakarā ar A.F. apelācijas sūdzību, Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2009.gada 8.jūlija spriedumu prasību arī apmierinājusi daļēji, piedzenot no A.F. par labu R.G. zaudējumu atlīdzību Ls 817,67. Tiesa nospriedusi piedzīt no A.F. par labu L.G. morālā kaitējuma atlīdzību Ls 1000; tiesas izdevumus: valsts nodevu Ls 118,16, ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus Ls 10 un ar lietas vešanu saistītos izdevumus Ls 610,56, bet par labu valstij valsts nodevu Ls 150 un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus Ls 12,16, kopā Ls 162,16.

Novērtējot lietā esošos pierādījumus-pašvaldības SIA „Ūdeka” 2006.gada 20.maija, 2006.gada 9.jūlija un 2006.gada 9.oktobra izziņas, DzĪKS „B Cietoksnis” 2006.gada 9.oktobra aktu, zvērinātas tiesu izpildītājas 2007.gada 7.jūnijā sastādīto aktu ar tam pievienotajām fotogrāfijām, kā arī lietā nozīmētās būvekspertīzes atzinumu, tiesa secinājusi, ka dzīvoklis Nr.8 vairākkārtīgi appludināts atbildētāja prettiesiskas vainojamas rīcības dēļ. Būtiskākie bojājumi dzīvoklim nodarīti 2006.gada 9.oktobrī, tāpēc no A.F. saskaņā ar Civillikuma 1775., 1779.pantu un likuma „Par dzīvokļa īpašumu” 15.pantu par

labu R.G. piedzenama atlīdzība par nodarītajiem zaudējumiem.

Lietā ir trīs tāmes: prasītāja iesniegtā-sertificēta tāmju sastādīšanas speciālista E.G. taisītā, kur remontdarbu izmaksas norādītas Ls 1339,82 un atbildētāja iesniegtās SIA „Vena” taisītās divas tāmes, kur remontdarbu izmaksas norādītas Ls 570,27, bet vēlāk Ls 502,01, kā arī būveksperta atzinums, ka dzīvokļa remontdarbu izmaksas 2006.gada decembrī, pielietojot jaunus materiālus, sastāda Ls 1259,33.

Nosakot piedzenamās summas apmēru, tiesa vadījies no speciālista E.G. sastādītās tāmes, jo tā sastādīta neilgi pēc dzīvokļa appludināšanas 2006.gada 9.oktobrī, un atskaitot tajā iekļautos nodokļus, atzinusi, ka R.G. labā piedzenami Ls 817,67 (darba alga Ls 537,71 + materiāli Ls 279,96).

Tiesa kritiski vērtējusi SIA „Vena” tāmes, jo tās parakstījusi atbildētāja māte. Savukārt eksperta atzinums nesatur remonta izmaksu aprēķinu, tās izmaksas norādītas tikai aptuveni.

Morālā kaitējuma atlīdzībai atbildētājs piekritis maksāt Ls 200.

Tiesa atzinusi, ka šāda summa nesasniegta morālā kaitējuma atlīdzības noteikšanas mērķi un uzdevumu, proti, tā nedotu pietiekamu gandarījumu cietušajam L.G.

Tiesa konstatējusi, ka laika posmā no 2006.gada novembra līdz 2007.gada novembrim Ventspils pašvaldības policija uz atbildētāja dzīvesvietu bija izbraukusi 9 reizes, par iedzīvotāju miera traucēšanu sastādīti 4 administratīvo pārkāpumu protokoli un izteikts 1 brīdinājums. Ņemot vērā atbildētāja prettiesisko rīcību, kas izpaudusies daudzkārtējā un sistemātiskā naktsmiera traucēšanā, tiesa atzinusi, ka morālā kaitējuma atlīdzībai L.G. labā piedzenami Ls 1000.

Kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009.gada 8.jūlija spriedumu iesniegusi A.F. pārstāve zvērināta advokāte Aija Kokale, lūdzot to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Tiesa, noskaidrojot apstākļus lietā, nav ievērojusi Civilprocesa likuma 8.panta pirmās daļas un 97.panta pirmās daļas noteikumus, kas ir par pamatu nepareizam secinājumam par dzīvokļa appludināšanas zaudējumu apmēru Ls 817,67.

Tiesas secinājums, ka materiālu izmaksas 2006.gada 11.oktobra tāmē ir norādīta Ls 279,96, neatbilst faktiskajiem lietas apstākļiem, jo no tāmes redzams, ka vertikālajā ailē „materiāli” kopējā summa ir norādīta Ls 237,25, tā vispār nesatur tādu materiālu izmaksas pozīciju kā Ls 279,96, kādu tiesa piedzina no atbildētāja.

Tāpat tiesas izdarītais secinājums, ka atbilstoši tāmei darba izmaksas sastāda Ls 537,71, ir pretrunā ar tiesas sēdē konstatēto faktu, jo par remonta veikšanu prasītājs nav

slēdzis līgumu, kā arī ar tāmē faktiski norādīto darbietilpības aprēķinu.

Tiesa atstājusi bez ievērtības faktu, ka atbilstoši ierakstam tāmes vertikālajā ailē „darbietilpība”, kas nozīmē arī darba izmaksas, ir divi ieraksti: horizontālajā ailē „Kopā” darbietilpība ir norādīta Ls 215,09, bet nākamajā ailē „Darba algas k=2,5” darbietilpība ir norādīta Ls 537,71. Tiesa nav pamatojusi, kādēļ tā darba algas izmaksu noteikšanai ir piemērojusi koeficientu 2,5, bet nevis vadījusies no tāmē norādītajām faktiskajām darba samaksas izmaksām Ls 215,09. Tādējādi tiesa par pamatu zaudējumu apmēra noteikšanai ir atzinusi faktiski neesošus izdevumus par materiāliem un nepareizi noteikusi izdevumus par darba algu.

Tiesa bez pamata nav piemērojusi Civillikuma 1792.pantu, jo ir atstājusi bez ievērtības to, ka atlīdzināmo zaudējumu apmērs ir samērojams ar dzīvokļa stāvokli pirms tā appludināšanas.

Atbilstoši Civillikuma 1635.panta otrās daļas noteikumiem, nosakot morālā kaitējuma apmēru, tiesai bija pienākums izvērtēt morālā kaitējuma smagumu un tā radītās sekas, taču spriedums nesatur ne kaitējuma smaguma, ne seku vērtējumu.

Rakstveida paskaidrojumos par iesniegto kasācijas sūdzību R.G. un L.G. norādījuši, ka tā ir nepamatota un noraidāma.

Senāta sēdē atbildētāja A.F. pārstāve kasācijas sūdzību uzturēja pēc tajā norādītajiem motīviem un lūdza to apmierināt. Prasītājs L.G. savā un uz pilnvaras pamata prasītāja R.G. vārdā kasācijas sūdzību neatzina un lūdza to noraidīt.

M o t ī v u d a ļ a

Pārbaudījis lietā esošā sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009.gada 8.jūlija spriedums atceļams daļā par zaudējumu Ls 817,67 piedziņu un tiesāšanās izdevumu Ls 610,56 piedziņu, un šajā daļā lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Pārējā daļā spriedums atstājams negrozīts.

Latvijas Republikas Satversmes 92.pants ikvienam garantē tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā, tostarp nodarīta morālā kaitējuma gadījumā.

Tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu civiltiesībās reglamentē Civillikuma 1635.pants, kura otrā daļa paredz, ka atlīdzības apmēru par morālo kaitējumu nosaka tiesa

pēc sava ieskata, ņemot vērā morālā kaitējuma smagumu un sekas. Tādējādi, lai morālā kaitējuma atlīdzinājums būtu uzskatāms par atbilstīgu, tam ir jābūt samērojamam ar nodarīto kaitējumu, proti, jo nopietnāks kaitējums, jo ievērojamākam jābūt atlīdzinājumam.

Morālā kaitējuma atlīdzinājuma noteikšanā nozīme ir arī atlīdzinājuma funkcijai. Proti, atlīdzinājumam ne tikai jāsniedz gandarījums personai, kuras tiesības tikušas aizskartas, bet arī jāattur vainojamā persona no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē. Tādējādi atlīdzinājums nedrīkst būt nesamērīgi mazs.

Senāta ieskatā, morālā kaitējuma atlīdzībai piedzītā naudas summa ir samērīga nodarījumam, jo ilgstoša un sistemātiska naktsmiera traucēšana sagādā neērtības, izraisa uztraukumu un stresu, regulāra neizgulēšanās atstāj iespaidu uz veselību un darba spējām, vēl jo vairāk tādēļ, ka L.G. 63 gadu vecumā strādā par elektriķi un ir 2.grupas invalīds. Turklāt ņemams vērā, ka tiesas spriedumam par morālā kaitējuma atlīdzību ir preventīvs raksturs, proti, atturēt atbildētāju no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē. Līdz ar to Senāts atzīst, ka spriedums daļā par morālā kaitējuma atlīdzības piedziņu atstājams negrozīts.

Tajā pat laikā Senāts uzskata, ka nevar atzīt par pamatotu spriedumu daļā par zaudējumu Ls 817,67 piedziņu.

Civillikuma 1792.pants noteic, ja zaudējumu atlīdzības prasījums izriet nevis no līgumiskas saistības pārkāpuma, bet no darbības, kas pati par sevi bijusi prettiesīga, tad zaudējuma vērtējums samērojams ar priekšmeta vērtību zaudējuma nodarīšanas laikā.

No šīs tiesību normas nepārprotami izriet, ka zaudējumu apmērs nosakāms pēc lietas vērtības laikā, kad izdarīta prettiesiskā darbība. Minētās tiesību normas izpratnē atlīdzinājumam jābūt tādām, lai atjaunotu stāvokli, kāds pastāvēja pirms prettiesiskās darbības veikšanas, bet ne lielākam par to (*sk. arī Augstākās tiesas Senāta 2003.gada 7.maija spriedumu lietā Nr. SKC – 255; 2009.gada 3.jūnija spriedumu lietā Nr.SKC – 169; 2010.gada 24.novembra spriedumu lietā Nr.SKC – 234.*).

Konkrētajā gadījumā atlīdzināmo zaudējumu apmērs ir samērojams ar dzīvokļa stāvokli pirms tā appludināšanas, taču tiesa zaudējumu aprēķinam par pamatu ņēmusi vienīgi 2006.gada 11.oktobra tāmē norādīto jaunu materiālu vērtību, kas ir pretrunā ar Civillikuma 1792.panta noteikumiem.

Vadoties no minētās tāmes, tiesa materiālu vērtību noteikusi Ls 279,96, taču tāmē materiālu vērtība ir norādīta Ls 237,25, tas ir, par Ls 42,71 zemāka nekā to noteikusi tiesa. Spriedums nesatur argumentāciju, kāpēc materiālu vērtība palielināta par Ls 42,71.

Remontdarbu izmaksas (darba alga), piemērojot koeficientu 2,5, tiesa noteikusi Ls

537,71. Taču Civillietu tiesas kolēģija nav pamatojusi, kādēļ darba algas aprēķinam piemērojams koeficients un tieši tādā apmērā, ja faktiskās darbu izmaksas 2006.gada 11.oktobra tāmē norādītas Ls 215,09.

Līdz ar to Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums daļā par zaudējumu piedziņu neatbilst Civilprocesa likuma 97.panta un 193.panta piektās daļas prasībām, tādēļ šajā daļā tas atceļams.

Tā kā tiesāšanās izdevumu atlīdzināšana atkarīga no tiesas apmierināto prasījumu apmēra, vienlaicīgi atceļams arī spriedums daļā par tiesāšanās izdevumu Ls 610,56 piedziņu.

Ņemot vērā, ka A.F. pārstāves kasācijas sūdzība tiek daļēji apmierināta, V.F. saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu atmaksājama drošības nauda Ls 50, kura to iemaksājusi atbildētāja uzdevumā.

Re z o l u t ī v ā d a ļ a

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

n o s p r i e d a

Atcelt Kurzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2009.gada 8.jūlija spriedumu daļā par zaudējumu Ls 817,67 piedziņu un tiesāšanās izdevumu Ls 610,56 piedziņu, un šajā daļā lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Pārējā daļā spriedums atstājams negrozīts.

Atmaksāt V.F. drošības naudu Ls 50 (piecdesmit latus).

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore (*paraksts*)

I.Garda

senatore (*paraksts*)

S.Lodziņa

senators (*paraksts*)

K.Torgāns